

EVANGYÉLIOMI PROTESTÁNS LAP.

Megjelen minden héten egyszer pénteken egy íven. — **Előfizetési ár** egy évre 6 frt, félévre 3 frt, negyedévre 1 frt 50 kr, az osztrák-magyar birodalmon kívüli országokba egy évre 7 frt; — **egyes szám ára** 12 kr. — **Hirdetések** díjja száz szóig 1 frt, kétszáz szóig 2 frt, a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr, harmadiknál 70 kr, bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr; csakis egyház és tanodát érdeklő hirdetések fogadtatnak el. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Fűvészkert-utca, 1078. sz. a. — intézendők.

A tiszántúli reform. egyházkerület térképének statisztikája.

(Vége.)

VIII. Nagy-károlyi egyházmegye. Fekszik Szatmár megye nyugati részén, 32.50 □ mértföld területen. Van benne 24,450 lélek; anyaegyház 35; lelkészi állomás 35. — Ezek közül I. 1000 frton felyül fizet papjának: Börvely, Megyes, Mátészalka, Szamosszeg; II. 800—1000 frtig fizet: Dobra, Ecsed, Fábjánháza, Gebe, Körtvélyes, Olcsva, Vitka, Jánosi (kántor); III. 600—800 frtig fizet: Apáti, Csomaköz, Dobos, Endréd, Gencs, Géres, Hodász, Ilk, Károly, Mérk, Szaniszló, Jármí; IV. 300—600 frtig jövedelmez: Bere, Kis-Majtény, Király-Daróc, Iriny, Ó-Pályi; V. 300 frton alól: Dengeleg, Domahida, Kaplony, Papos, Parasznya és Szent-Miklós.

1848 óta sem új alakulás, sem pusztulás nem történt. — Tanítók száma 43; tanköteleseké: 3518; iskolázottaké 3159; teljesen iskolázatlanoké 359. — Az iskolázottak perzentje 89.82 lévén, e megye egyházkerületünkben iskolázás tekintetében 8-ik.

Gyám-tökéje, ha azon kegyesek, kik erre ajánlatot tettek, ajánlataikat befizetnék, 4000 frtot tenne. — Ebből azonban 1875 végén még csak 1500 frt volt kéznél, melynek egy része (1161 frt) nagy-károlyi „népbank” részvényekbe fektetett, a többi pedig takarékpénztárilag kezeltetik. — A tagsági díj fizetésre nézve ujabban négy osztály vétetett fel, 16, 12, 8, 4 forinttal. — Segélyt a gy. intézet még eddig nem adott, ha csak azon egy esetet nem számítjuk, midőn egy családnak egyh. megyei határozat alapján 18 frt adatott.

IX. Máramaros-ugocsa i egyházmegye. Fekszik: Máramaros és Ugocsa megyék területén 200.63 □ mértföld területen. — Az összes lakosságból Máramarosban 3.08%; ugocsában 14.28% a református. — A lelkek száma 15,681; anyaegyház 30; lelkészi állomás 30. — Ezek közül I. 1000 frton felyül és II. 800—1000 frtig nem fizet papjának egy sem; III. 600—800 frtig fi-

zet: Almás, Huszt, Nagy-Szóllós, Salánk, Sziget, Tamás-váralja, Técső, Visk; IV. 300—600 frtig fizet: Bábonny, Dabólc, Fek.-Ardó, Fekete-Patak, Forgolány, Gyula, Halmi, Hoszszumező, Péterfalva, T.-Ujlak, Verbóc, Bökény, Gődényháza, T.-Keresztur, T.-Terebes, Tivadar; V. 300 frton alól fizet: Csepe, Fanerika, Mályfalva, Nagytarna, Tekeháza, T.-Ujhely.

1848 óta alakult s lett anyaegyházzá: Nagy-Tarna; megszűnt anyaegyház lenni: Akli, Szóllós Vég-Ardó, Dolka, Nevetlen-falu, Szirma.

Tanítók száma: 35, tanköteles 2112, iskolázott 1916, teljesen iskolázatlan 196. — Az iskolázottak perzentje 90.72 lévén, e szerint e megye iskolázás tekintetében 6-ik.

Gyámintézete, a tanítóval együttesen — 1875 végén 4600 frt tőkével rendelkezett. — Segélyezett 14 papi, 8 tanítói özvegyet. — Amazok 35.50 kr, ezek 17.75 krt kaptak. — Lelkeszek 8, 6, 4, 2 frtjával, a tanítók felényivel járulnak évenként a gyám-tőke gyarapításához. — Ezen egyházmegyében, az egyh. felsőbbség rendeletei ellen vétő egyházak s lelkeszekre szabott büntetés pénz a gyámintézetnek adatik.

X. Alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye. Fekszik Szabolcs-megyében délnyugati s déli részén s hajdu-megyének volt hajdukerületi területén 43.74 □ mértföld területen. Az összes lakosságból szabolcsban (a tiszánnineni egyh. kerülethez tartozó ref. lelkeket is bele értve) 35.65%; hajdumegyében 91.99%-a református, (a volt hajdukerületben 79.49 volt a reformátusok száma.) — Lelkek száma 97,762; anyaegyház 22, lelkészi állomás 25. — Ezek közül I. 1000 frton felyül fizet papjának: Böszörmény, Hadház, P.-Ladány, Nádudvar, Nánás, Szt.-Mihály, Szoboszló, B.-M.-Ujváros; II. 800—1000 frtig fizet: Csege, Dob, Földes, V.-Pircs, Szovát, Tetétlen; III. 600—800 frtig fizet: Dada, Eszlár, T.-Lök, B.-N.-Ujváros; IV. 300—600 frtig fizet: Acsád, Sáp, Nagyfalva, H.-Dorog; V. 300 frton alól egy sem.

1848 óta lett anyaegyházzá: H.-Dorog, s vétetett fel mint pusztai község filiává: Mártonfalva.

Tanítók száma: 93, tanköteles: 10,977, iskolázott 10,051, teljesen iskolázatlan: 926. — Az iskolázottak perczentje 91.56 levén, e megye egyh. kerületünkben iskolázás tekintetében 4-ik.

Gyám-tökéje 1875-ben 8076 frt volt, 8% elhelyezve. — Ujabban 1877-ben új alapszabály lépett életbe, mely a régi adózás helyett 20, 16, 12 és 6 frt tagsági díjjal állapított meg osztályonként. Segélyezett 1874-re 3 özvegyet és egy nyugalmazott lelkészt 25 frtjával. — Jelenleg a B.-M.-ujvárosi lelkészt kivéve, minden lelkész tagja a gyámintézetnek s jövőre, jövedelmének 2000 frtra szaporultával 300—300 frtra emeli az évenkénti segélyt.

XI. Felső-szabolcsi egyházmegye. Fekszik szabolcsmegyében a tiszáninnen levő részen, — 73.70 □ mértföld területen. — Lelkek száma 61,750; anyaegyház 87, lelkészi állomás 87. — Ezek közül I. 1000 frton felyül fizet papjának: Nyir-Bátor, Dombrád, Gáva, Halász, Ibrány, Nagy-Kálló, Nyiregyháza; II. 800—1000 frtig fizet: Bogát, Kemece, Pátroha; III. 600—800 frtig fizet: Buj, Döghe, Ujfehértó, Kék, Mándok, Paszab; IV. 300—600 frtig fizet: Báka, Balkány, Balsa, Bercel, Bezéd, Bogdány, Demecser, Encsencs, Kanyár, f.-Luke, Mada, Mihálydi, Pálca, Pazony, Rohod, Sz.-Márton, Téglás, Tura, Tuzsér, Zsurk, K.-várda, Vaja, Apagy, Anarcs, Berencs, Besenyöd, Eperjeske, O.-fejértó, Gégény, Gemzse Gyulaháza, Gyulaj, Gyüre, Ibrony, Kékese, Kótaj, Komoró, Laskod, Lorántháza, Mogyorós, Oros, Ör, Pap, Petri (lövő), Ramocsaháza, Szakoly, Téth, Kis-Varsány, Nagy-Varsány; V. 300 frton alól: Apáti, Ajak, Benk, Berkesz, Beszterec, Gelse, Kárász, Ladány (örmező), Léta (Kis) Lövő, Megyer, Petneháza, Piricse, Rád, Szabolcs, Székely, Semjén (Kálló) Sényő, Tass, Jákó, Vencsellő, Veresmars.

1848 óta alakult a egyházzá: Szabolcs. — Megszűnt anyaegyház lenni: Bacs-Aranyos, Cserepes-Kenész, Gesztaréd, Győröcske, Keresztut, Jéke.

Tanítók száma: 94; tanköteles 7568; iskolázott 6546, teljesen iskolázatlan; 1022. — Az iskolázottak perczentje 86.41; e szerint e megye iskolázás tekintetében egyházkerületünkben 11-ik.

Gyám-tökéje 1875 végén, 500 frt értékű két életbiztosítási kötvényen kívül 18,876 frt volt, mely öszveg egy része Nyiregyház városánál van kölcsön. — Segélyezettje ez évben 26 özvegy s egy árva volt, kik 30 frtjával 810 frtot kaptak.

XII. Nagy-szalontai egyházmegye. Fekszik Biharmegye déli részén s egész Aradmegyében, pár filiája Temes és Krassó megye északi részén is van. — Területe 170.49 □ mértföld. — A Biharmegyei ref. lakosok perczentje a bihari e. megyénél közölvé volt. — Aradban az összes lakosságból 5.77%-a református. Lelkek száma: 66,204; anyaegyház: 43, lelkészi állomás 44. — Ezek

közzü I. 1000 frton felyül fizet: Gyanta, Kis-Pereg, Sarkad és Szalonta; II. 800—1000 frtig fizet: B.-Böszörmény, Geszt, Komádi, K.-gyán, Tenke, Ugra; III. 600—800 frtig fizet: Ágya, Erdőhegy, Fekete-gyarmat, Mezőgyán, Sas, Nagy-Zernid, Okány, Zsadány, Árpád, Arad, Belényes, Harsány, Vadász; IV. 300—600 frtig fizet: Ant, Baj, Erdőgyarak, Fenes, Homorog, K.-Apáti, Pankota, Szemlak, Tárkány, Tamásda, Sz.-leányfalva, B.-Zerind, Remete, B.-Ujlak, Szakál és Sarkad-Keresztur; V. 300 frton alól: Boros-Sebes, Gyorok, Sonkolyos, Fekete-Tót.

1848 óta alakult, vagy lett a. egyházzá: Erdő-gyarak, Szent-leányfalva és Fekete-Tót.

Tanítók száma: 81, tanköteles: 7402, iskolázott: 6821, teljesen iskolázatlan 581. — Az iskolázottak perczentje 92.28 levén, e megye egyházkerületünkben, iskolázás tekintetében 3-ik.

Gyám-tökéje 1875 végén 11,000 frt volt. — E tőkéből akkor 3600 frt 9%-ra, a többi 10%-ra volt elhelyezve. — Segélyezett ez évben 13 özvegyet és hét árvát; amazok 57.72 kr, ezek 13.68 krt kaptak egyenként. — Jelenleg már az 1875 okt. 28. Nagyszalontán tartott e. m. gyűlésen elfogadott új alapszabályok vannak életben. — E szerint a tagsági díj 10, 20 és 30 frtban állapított meg. A segély-díj nem az évenkénti díjjak osztályára, hanem a befizetések éveire való tekintettel fog kiadatni. T. i. ki 15—20 évig vagy azontul fizette a ráeső tagsági díjjal, annak családja kap egy egész segélyt; ki 10—15 évig, annak családja az egész segély $\frac{3}{4}$ -ét; ki 10 éven alól fizette: $\frac{1}{2}$ részét. — Nem akarnék vitába bocsátkozni e helyen a nagyszalontai atyafiakkal, de még sem állhattam meg, hogy meg ne jegyezzem, hogy a gyámintézet és nyugdíjintézet közti különbséget nem fogták fel teljesen s míg a befizetésekre nézve a humanitás elvénél maradtak, addig a kiszolgálásnál nagyon eltértek attól. — Alapszabályaik szerint annak adnak, akinek van, annak nem, akinek nincs. — Aki 10 éven alól hivataloskodott, az jóformán még ki sem heverte azon zavart, melyet tárczáján — első évi fizetésének felét elvévén — a gyámintézet ejtett s imé, ez a segély felét kapja csak. — Hát mi a gyámintézet rendeltetése így? — Hol áll a több eshetőség a nyomorra; hol lehet több nevetlen árva? valyon azon családokban-é, melyek jó Istenünk jóvoltából 20 vagy több évig fizettek tagsági díjat; avagy ott, hol a legbölcsebb Isten végzetéből, lelkipásztor társunk nekrológja végződik e képen: „alig 8 évi hivataloskodás után szállott néma sirba, ifju nőt s három (de lehet több is) tehetetlen árvát hagyván hátra maga után.“

XIII. Szatmári egyházmegye. Fekszik Szatmár megye közepén, fel északra, a Szamostól a Tiszáig, mintegy 21 □ mértföld területen. — Lelkek száma: 43,597, anyaegyház 65, lelkészi állomás 66. — Ezek

közül I. 1000 frton felyül fizet papjának: Németi (Szatmár), Porcsalma, Sályi, Szatmár; II. 800—1000 frtig fizet: Cseke, F.-Gyarmat, Kocsord, Milota, Panyola; III. 600—800 frtig fizet: Angyalos, Kis-Ar, Nagy-Ar, Bagos (csenger), T.-Bees, Csenger, Dob (szamos), Füledd, Gacsály, Kömörő, Matóles, Oroszi (vámos), Ökörítő, B.-Palád, Sonkád, Vetés; IV. 300—600 frtig fizet: Atya, Bees (szamos), Borzova, Csaholez, Császló, Dányád, Darah, Géc (nagy), Györgytelek, Istvándi, Keér, Kóród, Kölse, Majtis, Nábrád, Namény (Kis), Óvári, Penyige, Rápol, Sima, Tótfalu (Komlód), Tunyog, Tyukod, Csécse, Gyügye, Mánd, Ricse, Semlyén (Keér), Szekeres (nagy), Ujfalu, Ujlak, Zsarolyán; V. 300 frton alól fizet: Darnó, Daróc (fülpös), Daróc (puszta), Fülöpös, Géberjén, Hermánszeg, Szekeres (Kis), Tatárfalva.

1848 óta egyesült Cégény Dányád-dal, különvált Keér Semlyéntől.

Tanitók száma 94; tanköteles 5200; iskolázott 4716; teljesen iskolázatlan 484. — Az iskolázottak percentje 90.34 lévén, ezen egyház megye iskolázás tekintetében egyh. kerületünkben 7-ik.

Gyámtökéje 1875. május 3-kán bezárt számadás szerint 11,838.57 kr volt s az év végére 12,000 frtra emelkedett. — Ez özvegnék felénél több egyháziaknál van 6%-ra elhehelyve; másik felétől világiak 10%-et fizetnek. — Segélyezettje 187⁵/₆-ra 37 özvegy volt, kiknek 22.50 krjával 832.50 kr adatott ki.

Összegezve e részleteket egyházkerületünk, a tiszántuli politikai kerület 17 megyéjében, 1390.02 □ mértföld területen fekszik. — Két legtávolabbi pontja, egymástól 61 mértföldre esik. — Az 1871-iki népszámlálás eredménye szerint a 17 megye összes lakosságából 23 45% volt a református; legtöbb a volt hajdu-kerületben, legkevesebb Krassóban.

A lelkek száma (1877-iki névtár) 805,676; anyaegyház: 556, lelkési állomás: 579, ezek közül:

I. 1000 frton felyül fizet papjának	. . .	110
II. 800—1000 frtig	" "	79
III. 600—800	" "	124
IV. 300—600	" "	192
V. 300 frton alól fizet	" "	64

1848 óta alakult, vagy lett anyaegyházzá 19; megszünt anyaegyház lenni 16.

Tanitók száma 1058; tanköteles 94,911; iskolázott 84,760; teljesen iskolázatlan 10,151; az iskolázottak általános percentje 89.30.

Gyámtézeti tőke volt a 13 egyházmegyében 1875 végén 132,934.10 kr; segélyezendő 171 lelkész, — 8 tanítói-özvegy és 32 árva, a segélyezésre kiosztott özveg valamivel haladja a 6000 frtot.

Midőn ezekben térképem tartalmát közölném, nem mulaszthatom el, hogy köszönetet ne mondjak egyházkerületünk azon nagytiszteletű Espereseinek, kik a szükséges adatokat kéresemre hozzám juttatni, s így a térkép megjelenésében segédkezet nyújtani sziveskedtek. — Fogadják szives köszönetem kifejezését az egyházmegyei gyámpénztárak pénztárnokai is, kik a gyámpénztárak állásával még 1875-ben megismertettek s lehetővé tették reám nézve azt, hogy segélyre szolgáló vagyónunkat először ugyan csak szükkörben, egyházmegyénk kebe-

leben, most pedig egy nagyobb, s a gyámtézetek iránt minden esetre érdeklél viseltető közönséggel megismertethessem.

Egy következő cikkben,*) a helyzetet ismérve megkísértem egyházkerületünknek megyénkénti újabb felosztását. — Ha lehet, a gyámtézeteket jelenlegi fennállása mellett; ha pedig nem lehet, azoknak is célszerű felosztásával. — E felett sokáig gondolkodtam már, s kivihetőnek látom a gyámtézetek jelenlegi állapotukban fentartását, gyámszövetkezet név alatt.

H.-Szoboszló, 1878. június.

Zsigmond Sándor.

A „Religio“ és a protestáns-vallás.

Ezen tulbuzgó r. kath. lapnak egy száma, (1878. év 42. sz.) mely csak a napokban akadván kezeim közzé, ezen czim alatt: „Egy fehér holló,“ azt akarja kimutatni, hogy a németországgal való benső szövetség, lehet hogy hasznára van a protestantismusnak, de bizonyos, hogy kárára van a nemzetnek stb. Ennek bizonyítására — ugymond — nem kell egyebet felemlíteni, csak a protestantismust, e német vallást, e vallás nem magyar, hanem német földön termett, onnan ültetett át, fájdalom, hozzánk, és ki a megmondhatója, hogy a vallási szakadás mily kárára volt e kis nemzetnek?! stb.

Ezen, a józan okosság tengelyéből kifíczamított beteges okoskodásra alkalmat szolgáltatott Kaas Ivor báró, ezen ritka madárnak, mint a „Religio“ nevezi, a keleti ügyben tartott beszéde, melyben oly igazságot mondott szerinte, melyet ugyan a magyar kath. sajtó unisono hirdet évek óta, de mind eddig nem hatott az országgyűlésbe stb.

Ez a ritka madár tehát azt mondá: „Én, az egész magyar faj kultúrai fejlődését és függetlenségi érdekeit, mindig jobban látom biztosítva, a latin fajokkal való szövetségben, mintha nemzetünk a reánk nézve nem rokonszenves és velünk nem rokonszenvező, sőt veszedelmes német és szláv államokkal szövetkezik. Én, ki melleleg mondva, protestáns vagyok, az erkölcsi világhatalmat képező katholicismus befolyását az egész keleten a magyar államra nézve nagyon becses szövetségesnek tartanám, és a magyar államnak a katholicismussal való intim viszonyát egyébként is a monáchiára és magyar államra nézve politikailag értékesnek és ápolandónak itélem.“ Erre aztán azt mondja a „Religio“: Ime ily meglepő hangja e fehér hollónak!

Igen, így beszélvén a képviselő ur, látszik, hogy sem beszéde érdemével, sem a protestáns vallás befolyásáról, nincs tisztában magával, sőt daczára annak, miszerént főmunkatársa a „Pesti Naplónak“, látkörét protestáns ember létére oly sűrű köd borítja.

Mindketten, sem Kaas Ivor, sem pedig a „Religio“ nincsenek, vagy nem akarnak tisztában lenni két dologgal, úgy mint a katholicismussal, továbbá a latin és a német faj igazi értelmével. Mert ez a szó: katholicus, közönséges, nem kötetett soha egy néphez és nemzetséghez, hanem kiterjed mindenfelé. „Asszony! elhigyed, hogy eljő az óra, melyben sem ez he-

*) Érdeklél várjuk s örömmel adjuk ki. Jelen közleményért, mely tömérdek utánjárás, időt és gondot igényelt, fogadja a nyilvános elismerést. A statisztika a tükör, megmutató előnyeinket és hátrányainkat; láb, mely nélkül biztosan nem léphetünk. Zsinati rendezést ily s egyéb nemü alapos tanulmányoknak kell megelőzni, különben fővényre építünk.

gyen, sem Jerusálemben nem imádjátok az atyát, és az mostan vagyon, mikor az igaz imádók imádják az atyát, lélekben és igazságban; mert az atya ilyeneket keres, kik őtet imádják." (János IV. 21—24.) — Nem is volt hazánkban soha 1550. előtt róm. kath. nevezet, hanem csak katolika egyház, ekkor azonban azok, kik a reformatio tana szerint, ehhez magukat nem akarták alkalmazni, felvették megkülönböztetés végett, a római nevezetet, irván az egyházat róm. kath. egyháznak 1550. 12.

Ha tehát a báró ur: az erkölcsi világhatalmat képező catholicismus befolyásán, csakis a róm. katolika egyházat értené, úgy mindenesetre zavaros fogalma tömkelegéből, még Ariadne fonalával sem volna képes világosságra jönni. Hiszen ha mélyebben tanulmányozta volna az általános egyházi és polgári történetet, más fogalommal bírva, kénytelenítették elismerni, hogy: a keleti római birodalom, valamint nyugoti testvére is, nem volt egyéb, mint rabszolgaság és nemzetségeket öldöklő, kegyetlen harcoknak története, mindaddig míg a reformatio a római udvar, ravaszság és alattomos mesterséggel készült gordiusi csomóját, diadalmasan ketté nem vágta. — De sem az idő, sem ezen lapnak szűk köre, nem engedi, hogy báró urat, valótlan és igazságtalan állításai felől meggyőzve, a részrehajlatlan igazság elismerésére vezérelhessük.

És már miután a reformatio, csakugyan német földön vette kezdetét, a „Religio“ rendkívüli nagy bölcsességében azt mondja, hogy a protestantismus, német vallás; mert nem magyar, hanem német földön termett. No már ez kérem szeretettel olyan beszéd, mintha én azt mondanám, hogy a catholicismus, melylyel egyébiránt, több sarkalatos igazságokban a protestantismus is megegyezik, nem keresztyén, hanem zsidó vallás, miután tagadhatatlan, hogy a Krisztus és az ő apostoli zsidó országban terjesztették elsőben, vagy pedig antiokhiai vallás, mivel legelsőben Antiokhiában neveztek a keresztyén vallás tanítóit keresztyéneknek. — Lássá a „Religio“ így esik el ön-maga erőtlenségében az az okoskodás, melynek nincs más alapja, mint a ferdtetés.

Ha visszatekintünk azon rettenetes időkre, midőn a catholicismus képviselőinek, a római pápáknak borzasztó hatalma irtózatot alakban nehezült az európai keresztyénekre, — midőn királyokat tettek és hánytak le, midőn ezeket kiátkozva felmondatták alattvalóikkal az irántuk tartozó hűséget és engedelmességet, midőn törvényben kiszabva, rettenetes büntetés alatt elrendelték, mit szabad hinni, gondolni és cselekedni, és mint kell üldözni, elnyomni mind azt és mind azokat, kik magukat vakon engedelmeskedve alá nem vetik a kulcsok hatalmának, — midőn feltalálva a szent hadak okát, ezeket hatalmuk megerősítésére fordították — midőn az emberek lemészárlására külob-külob féle félig világi, félig pedig papi lovas rendeket szerveztek a pápától függő ugynevezett nagymesterek alatt veres kereszttel vállaikon, térdig vérben járva barangoltak be két világ részt, kik temérdek ragadomány által meggazdagodván, mind meg annyi isten ostorai sujtották porba a száz és százezer ártatlan polgárokat — tehát mondom, midőn ezen rettenetes időkre vissza pillantunk és aztán meg a Gvelfek és Gibellinek százados harczaira, kérdezzük szeretettel Kaas Ivor báró urat: megtudna-e felelni azon kérdésre: az erkölcsi világhatalmat képező catholicismus mi befolyással volt az egész keleten a népek és nemzetek szellemi és anyagi boldogságának előmozdítására, legközelebb pedig a magyar államra?!

Hát ha még felemlítjük azt a társaságot, mely a katholi-

cismus kebeléből alakulva, felemelt fővel, nyílt homlokkal hirdette s tanította a szabados gyilkosságot Isten dicsőségére. Olvasta-e, vagy hallotta-e valaha a rettenetes Suareznek ezen tanát: Tolle, proscribe, abdicet haereticos Reges, qui emendari nolunt et Subditis suis in rebus ad fidem catholicam pertinentibus perniciosi sunt stb. Vajjon ismeri-e Acquaviva tanrendszerét, melynek vakengedelmesség lévén alapfeltétele, mindenkit máglyára szeretett vettetni, ki még csak gondolatban is hajlandó volt volna más nézettel megbarátkozni, mint a szent társaság rendelte! A puszkaporos összeesküvés, mely az angol királyt, az egész parlamentummal fel akarta vettetni, lehetetlen, hogy ismeretlen legyen előtte, valamint tán Malagrida Gábor is társival és Damians János.

No de akarmint történt legyen a dolog, elég az hozzá, hogy a báró ur az egész magyar faj kulturai fejlődését és függetlenségi érdekeit mindég jobban látja biztosítva a latin fajokkal való szövetségben, mint a ráuk nézve veszedelmes némettel stb. — Szövetkezik nemzetünk, mit aztán a Religio így méltóztatik indokolni: mert németországból soha sem háromolt a magyar nemzetre semmi üdvös dolog, hanem igenis sok veszedelem, mint például a protestantismus, e német vallás, mely onnan ültetett át, fájdalom hozzánk, nagy kárára e kis nemzetnek stb.

Mily sok tévedés, hogy ne mondjam rossz akarat van ezen zavart mondás és fogalomban! hisz a protestantismusnak nincs pap uralma, melyre vonatkozólag a szerencsétlen XVI dik Lajosnak volt derék minisztere és ügyvéde Carnot azt mondá a boldogtalan király ügye tárgyalása alkalmával nyílt ülésben: „minden nemzeti szerencsétlenség és csapás, mely valaha az emberi nemzetet sujtotta, mind a pap uralomból származott, és mi is mindnyájan annak káros befolyása alatt nyögünk.“ Kérem, csak ne zavarjuk össze a vallást és ennek evangyéliumi lényegét, annak kormányzóival, ezek közegei cselekvényeivel, csak értsük meg igazán, a maga fönséges értelmében, azonnal tisztában leszünk magunkkal. De az ilyenféle beszéd kalauzolás mellett, örökös homályban tébolygunk.

Ezen lapnak szűk köre, nem engedi, hogy hosszadalmasok legyünk annak kimutatásában, hogy azon latin fajnak tulajnyomóbb és egészségesebb része, például a francia, nem latin, hanem german elem. És ez annyira gyűlölte a rómaiakat, ezek pedig amazokat, hogy ámbár a rómaiaknál törvény volt, hogy a papok ugyan soha sem tartoznak katonáskodni: mindazonáltal, ha a Gallusokkal kellett hadakozni, akkor ők is tartoztak fegyvert fogni.

340 évvel Krisztus után Németországból a frankoniai kerületből, kezdtek által menni a Frankusok először Galliába és először az északi, azután pedig a déli részben is megtelepedvén a Gallusokkal összevegyedtek és neveztek Francogallusoknak stb., így tehát biz az a latin faj is german elem. — Hogy aztán honnét származott több szellemi haszon a nemzetekre, az már más kérdés, olyan, melyre kielégítő feleletet a Religio emberei adjanak.

Itt csak annyit mondunk, hogy: 40 év alatt a francziak 10 constitutiót próbáltak meg. Mily álhatatlanság az indulatokban! mert egyetlen egy sem volt a 10 alkotmány közt, melyet nem imádtak és azután meg nem utáltak volna. Vagy tán Olasz és Spanyol országról beszéljünk? ezekről hallgatunk; mert

azok rajza ha nem lenne is sötétebb, de mindenesetre szelidebb se!

No már mindezeket amugy futtában is figyelembe véve, mondja meg a Religio, mi értelme lehet az ilyen okoskodásnak: Nem üzünk mi politikát, midőn rámutatunk azon szövetségre, mely hazánkban annak különösen szellemi kárára üzetett és mégis magasztaltatott — már t. i. a protestáns politika — holt e szövetségnek köszönhető hazánkban azon kulturharcos velleitas is, melynek a katholicismus még mai nap is ki van téve, melyről ma sem tudható meg, hogy egy váratlan esemény közbejöttével nem fog-e egész lázas hevességgel kitörni stb?!)

Csuthy Zsigmond.

B E L F Ö L D.

Szoboszló. Lelkészerkezet és vasárnapügy.

Junius hó 12-kén tartatott meg nálunk az egyházmegyei lelkészerkezet itt Szoboszlón. — Két érdekes mozanata volt. — Egyik az, hogy érkezetünk felhívást meneszt egyházkerületünk minden érkezetéhez, melyben felhívja azokat egy központi lelkész érkezet létesítésére, melynek évenkénti gyűlései Debreczenben tartatnának s melyen az egyes érkezetek tagjainak kizárása nélkül, az egyesülésre hajló érkezetek, küldötteik által vennének részt. — E végből érkezetünk a felhívást még az év folytán közzé teendi, fentartván magának azon jogot, hogy az egyes érkezetek nyilatkozatai alapján, még azon esetre is, ha az egyesülésre csak két-három érkezet volna hajlandó — a jövő évre a gyűlés idejét kitűzze s az alakuló gyűlést Debreczenbe egybe hívja.

A másik a vasárnapügy volt. — Egy lépéssel a cselekvés terére akarván vinni érkezetünk ez ügyet óhajtja, hogy a vasárnap megszentelésére, e tárgyú népszerű olvasmányok terjesztése által is felhívassék a keresztyénség figyelme. — Ily népszerű olvasmány készítésére felhívja ugyan kebelbeli minden lelkésztársunkat, de hogy a munka semmi esetre se maradjon el, Katona Endrét s engemet bizott meg különösen avval, hogy egy ily olvasmányt állítsunk össze, mely legfelebb $\frac{3}{4}$ nyomtatott ivre terjedjen s mely aztán lelkészerkezetünk, vagy a létesülendő központi érkezet által kinyomatván, a népközött terjesztetnék.**)

Zs. S.

Az egyházi értesítőkről.

A „Ref. Wochenblatt“ kis lapocskája, mindössze félvnyyi, 4 levél 8r. alakban. Belőle két kitétel ragadta meg különösen figyelmemet; mindjárt a czim alatt: „h u s z o n h a r m a d i k

*) E cikket csak azért adtam ki, hogy egy prot. hitrokon — minő Kaas báró ur — különös s nem igazolható állítása hallgatással ne mellőztessék. A Religio commentálta, csak viszonság, ha Lapunk is megemlékezik a „fehér hollóról.“ Jelenleg helyesebbnek tartom, ha a 2 nagy felekezet — római és protestáns — nem a multból keres érveket, hanem a közvetlen jelenből, egymás ellen vagy mellett, a mult bármely fénye vagy homálya csak akkor hozandó fel, ha most is érvényben van és hat. Mai nap a jelen viselkedés dönt. E végre a jelenkor nagy kérdéseit kellene tanulmányozni, erre azonban kevés emberünk vállalkozik, ezt a külföldi események ismerése nélkül nem is tehetjük . . . a külföldi dolgokat pedig sokan nem szeretik — elég tévesen — olvasóink közül, s épen ezért nem is nyomozzák. Szerk.

***) Mindkét életrevaló eszmét szívből üdvözlöm, nemesen fel a tettek mezejére es előre! Szerk.

évfolyam“ s végül: „megjelen a presbyterium költségen.“ Tartalmaz: templomrendet, mint következik t. i. hetenként lelkészekre az egyházi szolgálat; heti kimutatást a születetek, meghaltak, házasultak és kihirdettettekéről — sorszám és névszerint; egyházi hirdeményeket, közzétételeket, presbyteri végzéseket, egyházi intézetekről tudósítást stb.; aztán népszerű olvasmányokat rövid vallásos elbeszélések, vagy történeti képek, bibliai elmélkedések stb. alakjában. Előfizetési díja pedig ezen heti lapnak — a nép legszegényebb osztályára is tekintettel — 2 márkra (tehát a mi 1 frtunkra ezüst értékben) van téve. Nem tudom, kell-e ráfizetni a presbyteriumnak? de ha kellene is, az nem valami sokra mehet. Kik a nyomdai viszonyokkal közelebről ismeretesek, felszámítást tehetnek, hogy mibe kerülhet egy félv kiállítás, melynek szerkesztési gondja is nagyban meg van könnyítve az által, hogy felét rendesen a kész adatok szolgáltatják. — Állapodjunk meg itt. Az ily gyakorlati életre kiható ügyek mindenesetre kiváló figyelmet érdemelnek.

A „Prot. egyházi és iskolai lap“ ez ügy fontosságához képest nagy előszeretettel és elismeréssel mutatta be nem régen is a dráva foki, majd a csanádi egyházak évi értesítvényeit, — hathatósan ajánlván e példának minél szélesebb körben követését. Valóban a 8—10 frt költséget, mennyibe ismertető számítása szerint az ily kis évkönyv kerülne, minden valamire való egyház nagy megerőltetés nélkül még akkor is megbírná, ha ingyen osztogatná ki közterhet hordozó tagjai közt az egyes példányokat; ha pedig mérsékelt díj mellett bocsátatnék áruba: nem lehetetlen, hogy tehetősebb helyeken még a ráfordított kiadás fedezése mellett némi fölösleget is juttatna a bevétel valamely megfelelő kegyes célra. — Szép dolgok volnának biz ezek, — de kell is népünknek az efféle — hangzik az elodázó szó. Szerencsére tényekre hivatkozhatunk az ily ellenvetéssel szemben. Mindenek előtt utalunk a makói derék lelkészek próbatételére, kik a „Téli ujság“-gal közelebb megmutatták, hogy heti egyházi néplap is fentartotta magát elég tekintélyes ugyan, de épen nem a legnagyobb gyülekezet körében, a tervezett időszakon át; sőt kedvezőbb volt a pártolás, minőre e buzgó munkások kezdetben magok is számítottak; s ennek folytán az árvák részére jelentékeny összeget juttathattak. Mellékesen legyen mondva a legnagyobb elismerés illetheti ez egészséges vállalat mindazok részéről, kik annak gyakorlati jelentőségét kellőleg méltányolják. Nagy tárgyát, eltalált hangját, általában a gondos szerkesztést s megfelelő fogadtatást, mint azon szép példaadást illetőleg, melyel ez a lelkész s presbyterium ily téreni együttes fellépésére nyujt, maradandó becsüvé tette magát közöttünk a „Téli ujság.“

Tárgyunkhoz visszatérve, ha szinte közelebbi adatokkal nem rendelkezhetünk is, annyit azok nélkül is tudhatunk, hogy a fent érintett egyházak sem sinlik meg értesítvényeik kibocsátását; sőt nagyon hihető, hogy a következő évek időről-időre hozni fogják a folytatást. A létesítésben fáradozók szinte megnyerték legszebb jutalmokat, a köz elismerést. — Az is megtörtént tény, mit még felhozhatok, hogy a kunhegyesi egyik jeles lelkész már két egymás utáni alkalommal nyomtatván ki uj évi egyházi beszédét, a pusztán egyházi beszédből nagyon nevezetes mennyiség jött be az orgona-alap javára. E beszédek az orgona-alap növelésére bocsátatván ki, ez alap növekedtével az arról szóló kimutatás felvétele a második beszédhez már önként kínálkozott; semmi különös nem volna aztán abban sem,

ha az eshető 3-dik, 4-ik uj évi beszéddel más közérdekű kimutatás is, így fokozatosan majd egy teljes évi tudósítás napvilágot látna.

Nem idegenkedik tehát népünk távolról sem az efféléktől; létesíthető nálunk is az egyházi értesítő, a minthogy a felhozott példákon kívül már korábban is találkozhatunk — ha bár elvétve is — velök; sőt létesíthető népesebb helyeinken a heti közlöny is. Mily szép volna kisebb gyülekezeteinkből az évi, nagyobbacsokból a havi, végül első rangú egyházainkból a heti tudósításokat megjelenve látni. A siker biztosítása végett természetesen elmulthatlan kellék volna, hogy azok valóban a nép számára legyenek szerkesztve. A felhozható ellenvetéssel szemben, fentirt példa szerint a születtek, eskettek, stb. ekről állandó rovatul felvett kimutatás kivált a gyakrabban megjelenő értesítők vagy közlönyökben egyáltalában nem lenne a nép előtt száraz laptöltelék; közönségesen tudva van, mily figyelem tárgyát képezi p. a házasulók kihirdetése, vagy mily élénk a tudakozódás nagyobb helyeken a meghaltak felől népünkél; az effélék egyidejű hivatalos közzététele csak növelné kelendőségét egy 2 kros ujságnak. — Én erősen hiszem, hogy eljő — s közel jövőben — az idő, midőn a helylyel, közzel már is mutatkozó jelenségek után legtöbb egyházainknak a közelebbi viszonyok által meghatározott időszakai (évi, évnegyedi, vagy épen havi és heti) tudósítványai, közlönyeivel találkozhatunk. Felső s közép tanodáinkat illetőleg is mindössze nem nagy ideje, hogy a hason kezdemény megtétele: s ma már, — mielőtt az általános köteleztetés bejött volna, — talán nincsen egy is, mely önmagáért a nyilvánosság előtti számadást elmulasztaná. Hogy mennyire a dologtermészete hozza ezt magával, mutatja azon körülmény is, hogy állami és községi iskoláknál már a legelső fokon, a népiskoláknál elmaradhatlan az.*)

Nem czélom ezen egyházi értesítőknek vagy közlönyöknek tárgyait, beosztását stb. fejtegetni, — különben is sokkal inkább ahhoz értő tapasztalt kezekre vár az ily munka (példát mutathatnak a már megjelent munkálatok; egyöntetűség végett idevonatkozó tervezet javaslatba van hozva a „Prot. egyh. és isk. lap“ 1878. 6-dik számában); arra sem szükség kiterjeszkednem, hogy midőn semmiféle rendezett közintézmény vagy társulat ma már e nélkül el nem lehet: az egyház-testületeknek sem szabad elmaradni, — s épen prot. egyháznak az efféle nyilvánosság előtti bátor forgolódás fő jellemvonásához tartozik. Csak azon meggyőződésemet fejezem ki, hogy az ily-féle közlemények — különösebben a heti s haviakat értve, — ha azok a népnek úgy vallásos, mint közműveltségi állapotát s szükségéit szem előtt tartva szerkesztetnek, hogy t. i. az keresse és örömmel ragadja meg az alkalmat azok olvasására, tehát ha az eltalált módon és mértékben besorozott hivatalos rész mellé az érdekes, tanulságos és építő elemeket magokban egyesítik, — ismétlem: az efféle közlemények az egyház iránti érdekeltség ébresztése s fentartásának elvitázhatatlanul egyik leghatalmasabb organumaivá válnának, — nem is említve, hogy a másnemű, gyakran csak izgató olvasmányok kiszorításával a józan mivelttség terjedésének is nem épen megvetendő mértékben hasznos szolgálatot tennének.

*) A tanáregylet létesülvén a Tiszántulon, valószínű, hogy a gimn. értesítvényekre is kifogja figyelmét terjeszteni, megállapítván a rovatokat. Bár — egyelőre legalább a Tiszántulon — egyetlen könyvben jelenne meg minden gimnasiunak értesítvénye, mint jelen meg a kerületi statisztikai kimutatás!

Szerk.

Távolról sem kívánok nagy hangon tanácsokat osztogatni; — pusztán egyéni gondolataimat kívántam itt elmondani, melyek az igénytelen „Ref. Wochenblatt“ felemlítését tollam alá diktálták volt, melyeket bennem annak különösen két kitétele: „huszonharmadik évfolyam“ s „megjelen a presbyterium költségén“ felébresztett.

Bécs, 1878. jun. 20.

Orosz István.

Misztótfaluból.

A közelebbi múlt pünkösztünnepnapok alkalmával részint egyházam pénztárának gyarapítása, részint hivedimnek az egyház iránti meleg ragaszkodás és áldozat készségök kipuhatólása tekintetéből elhatározám magam tapintatosan hivedim lelkéhez közeledni s őket a nemes eszmének megnyerve, az egyház részére néminemű segílyt gyűjteni; — hogy így meggyőződést szerezzek magamnak arról, ha vajjon korunkban, midőn mindenfelől lelket megrázó és leverő közönyösségről s egyháziatlanságról tesznek — mindnyájunk fájdalmára vallomásokot, — lehetne e némi eredményt felmutatni? s ez által a mindinkább nagyobb mérvet öltő vallástalanság felett tépelődő lelkemnek aggodalmát, némi részben eloszlatni. — És ime! úgy tetszik nekem, hogy a kór, melyet nagy szavakban oly sokan hangoztatnak, még nem annyira általános, nem annyira megdöbbentő; — mert egyházam tagjai valamint eddig mindig, úgy most is — mintha amaz első pünkösztünnep szent lélek ereje munkált volna keblökben — meghozták egyenkint áldozataikat az ur oltárára; s az eredmény a lett, hogy még azon nap — tekintve a mostani szűk anyagi viszonyokat — tekintélyes összeget voltam szerencsés az egyház pénztárnokához juttatni. — Nincs tehát okunk kétségbe esni a megfélemlített tanítványokkal, nincs okunk, de jogunk se arra, hogy egy figefa terméketlensége miatt minden fát elátkozzunk, mint ezt napjainkban fájdalom igen sokan cselekszik; sőt inkább urunk eme szavait kell intéznünk a kétségkedőkhöz, „mit félték óh kicsiny hitűek.“ — És a minduntalan való kesergés helyett, melylyel egyáltalában nem építünk, oda kell törekednünk szeretettel teljes szavainkkal s tetteinkkel, hogy a szunnyadozó lelkeket aléltságokból fölébresztvén, — köteleességök érzetére és tudatára vezéreljük, mely aztán inkább meg fogja teremni gyümölcseit, mind az anyagiakat, mind belső lelki állapotunkat illetőleg. — Mely is hogy valósuljon, t. i. hogy jöjjön el immár a prot. egyházak felvirágzásának dicső korszaka, legyen legfőbb óhajunk s legyen legfőbb célja törekvésünknek.

Misztótfalu június 11. 1878.

Hajdu Albert,
ref. lelkész.

K Ö N Y V É S Z E T.

— **Értesítés a debreczeni tanítóképezdéről.** „Értesítvény a reformátusok debreczeni főiskolájában a tanítóképezdéről és az elemi iskolákról az 1877/8-ik tanévről szerkesztette Joó István a tanítóképezde igazgatója s az elemi iskolák felügyelője. 8r. 40 l. Elöl értekezés „az alkotmánytan tanításáról a népiskolában“ Joó Istvántól. Igen helyesen az alkotmánytant, mint tant elemi tantárgyul nem sorozhatja be, szerinte az elemi népiskolában a törvény czélzatához híven csak a polgári jogok s egyes főbb alkotmánytani fogal-

mak ismertetéséről lehet szó. — Ajánljuk ez alapos értekezést a néptanítók s az iskolaszékek figyelmébe. Van a tanítóképezdében 8 tanár, kik közül 3 rendes, 5 melléktanár; tantárgyak száma I. évben 12, II-ikban 13, a III-ikban 12; tanulók száma I-ső félévben 102, II-ikban 83 és pedig utóbbi félévben 1-ső éves 46, 2-ik éves 21, 3-ik éves 16. Van a tanulóknak önképző köre, faiskolája, jövedelme a temetésre járásból; a tanítóképezde taneszközei a) természettani taneszközök, b) ásványok, c) földrajzi taneszközök, d) méter-mértékek, e) zeneszerek. Lakást nyert a főiskolában 67 tanuló, ingyenes tápintézetet 20, félfizetésest 20, vannak ösztöndíjak, pályadíj alapok. Tanító képeségi vizsgálatokra jelentkezett 34 férfi és 1 nő, képesítettet 21, oklevelet nyert 14. Van gyakorló iskolája, jeles tanítóval, kitűnő szerelvényekkel. Az elemi iskolások száma öt osztályban 535, a gyakorlóban 70, összesen 605, — a 2-ik félévben 522. — **Magyar Lexikon 5-ik füzet.** Afrika legujabb térképével, szerkeszti Somogyi Ede, Budapest, 1878. 8r. 257—320. I. (angol ló — Antoninus), mindenik füzet ára 30 kr, kiadja Rautmann Frigyes Budapest, korona-herczeg utca 3. sz. A cikkek közül felemlítjük: angol-szász irodalom, angyal, anjoház, annales, Anselm, Ansgar, Paduai Antal, antikrisztus, Antitrinitáriusok, Antonelli stb. — A soproni ev. lyceumról, a nyolcz osztályban tanulók száma 329, ebből ág. hitv. 254, helv. hitv. 17, izraelita 50. Tanári nyugdíj alap 24,470 frt. A tanítóképezde 3 osztályában volt 52 tanuló, a hittanszak három évben 13. — A h ó l d m e z ő - v á s á r h e l y i ref. főgimnáziumról; elől értekezés: a „mikor“ kötő szó használatáról Barkász Károlytól; van 12 tanár; vallástanra a 7. és 8. osztályban hetenként egy óra adatott, felekezeti iskolában ez kirívó és elítélendő, tessék itt inkább az énekórát kevesbiteni. Egyház! a te saját iskoládban alig jut ma-holnap hely a szentvallás számára! Tanulók száma a 8 osztályban 220, ebből református 97, evang. 5, róm. kath. 51, izraelita 65, görög-keleti 12, tehát 102 protestánsnal szemben van 128 nem protestáns. Vajjon mennyi lehet a gimnázium évi összes kiadása? s felénél többjét viselik-e a nem protestáns hatóságok? A kegyes adakozások összege a gimnáziumi alapra 5891 frt 60 kr, 9 köből és 1 véka buza. Érettségi vizsgálatra bocsáttatott és sikerrel letette azt 23. — A k é s m á r k i evang. lyceumról; tanárok száma 12, vallástan minden osztályban hetenként 2 óra (itt meglehet a mi h.-m.-Vásárhelyen nem lehet;) tanulók létszáma a 8 osztályban 453, ág. hitv. 217, helv. hitv. 85, r. kath. 70, izraelita 71, tehát 302 protestánsnal szemben van 151 nem protestáns; a lyceumi könyvtár áll 20,600 kötetből. Kiállották az érettségi vizsgát 43-an; a convictusban 148 tanuló nyert élelmezést, ebédért és vacsoráért fizetvén egy-egy növendék 60 frtot egész évre, ily tápintézetet ohajtanánk a debreczeni gimnáziumban is.

K Ü L F Ö L D.

Németország.

Berlin. — *Baptisták. — Jézsuiták. — Függetlenül, néhány megjegyzés a magyar pr. belmissióra.*

A német császár ellen elkövetett utóbbi merénylet óta hála és kérő imák tartatnak a koronás főért a berlini templomokban. — Csakugy tódul a főváros hazafias lakossága ez ünnepélyekre. — Ez most a legujabb berlini divat. — Nem azért nevezem pedig divatnak ama templomlátogatást, mintha idéltlen tréfákkal akarnám e komoly lap szűk terét elfoglalni,

hanem azért, mert „aliter non possum.“ — Valyon ott, hol egy 100.000 lelket számláló egyházköztségben — ünnepnapon 18 — mond tizennyolczan mennek templomba, — a mint ez a kuriózum a Sz. Tamás templomában zöld csütörtökön megtörtént; valyon ott, hol az élve született gyermekeknek majdnem csak fele kereszteltetik meg, a meghaltaknak hatodrésznél s a házassulókknak majdnem egy negyedénél vétetik igénybe az egyház vagy lelkész szolgálata: lehet-e ott a loyaltas fitogtatása czéljából történt templomlátogatást másnak mint divatnak nevezni?

Az erkölcsi érzet mély sülyedésére mutatnak a napi rendszeren levő templomrablások. — Ne tessék hinni, hogy csak a sociál demokraták érzelmeit tolmácsolná a „Berl. Fr. Pr.“ midőn gunyosan írja „Uns wäre es unbedingt da Liebste, wenn in einer Nacht alle Kirchen mit sämtlichem Zubehör gestohlen würden!“ Tessék olvasni vagy lefordítani és gondolkozni a felett, valyon áll-e oly magosságban népünk erkölcsisége a berlinieké fölött, mint a menyivel előbb van a német kultúra a magyarnál?

Még mindig Berlinben vagyunk, a sikkasztások vérszopó uzsorások hazájában, hol a hamis esküvés iparaggá vált, hol azok a lapok legolvasottabbak, melyekben minden nemesebb érzést gunyoló eszme ficzomok és szennyes adomák mérgezik a sokszor gyámtalan olvasó lelkét.

Ha Berlinbe mégy szives olvasó, pénzedet jól elrejtse, mert a hol egyetlen napon 108 köldust és csavargót visznek be a rendőrséghez, ott szükséges egy kissé vigyázni. — E mellett a nyomoruságos szegénység mellett változatosság kedvéért megsejmelheted — ha nem röstelled az operaházi előadásokat, hol egy énekesnő kedvéért csak egyetlen estve 3—4000 márkát pazaroltak el pusztán virág csokrokra a buzgó berliniek.

De talán így van ez másutt is?

A berlini sociál-demokraták egyik vezére Most, a papok sértegetéseért két havi börtönre ítéltetett. — A sociál-demokraták üzelve visszatetszést keltett már több olyanoknál is, kik nem barátai a vallás és egyháznak. — Dr. Dülk atheistikus előadásai, s a sociál-demokrata nők gyűlésén hallható szemérmetlen beszédek a józanabb sociálistákat is megrémítik.

Örvendetesebb ujdonság az eddigieknél az, hogy f. é. ápril 1-én nyitattott meg ünnepélyesen a századik közséi iskola Berlinben. — Körülbelöl 1400 tanító és tanítónő oktat itt 75,000 gyermeket. — Egy gyermekre 48 és fél márka költség esett 1876-ban.

A baptista egyházközség Barmen-Elberfelden testületi jogot nyert.

A Jézus-társaságról szóló „Catalogus Provinciae Austriaco Hungaricae“ szerint a nevezett rend a mult évben 9771 tagot számlált. — Egy év alatt 225 taggal növekedett. — A tagok közül 2030 missionárta, 7741 pedig Európa különböző tartományában fejt ki tevékenységét. — Figyelemre méltó, hogy 1869 óta 1088 taggal növekedett számuk.

Egy jól szervezett egyesület sokat tehet. — Egyes hang „kiáltó szó lehet a pusztában“; egy buzgón működő egylet pedig sok szivekben „egyengetheti az urnak utát.“ — Egyes erő magára hagyatva ellenkadhat vagy el is veszhet; egy czélját fölfogó s azért hevülő társulat azonban támasza, élesztő lelke lehet a meg nem szünő munkásságnak! Az a sokat emlegetett belmissió égető kérdés nálunk. — Társulni, szövetkezni kell e czélra azoknak, kik szeretik egyházukat, egyháziaknak úgy mint világiaknak. — Egy „Protestáns belmissió társulat alapszabá-

lyai"-nak készítése s majd körrendeletek alkalmával tagok gyűjtése s összehívása s végre a tagok által elfogadott alapszabályoknak a püspökség útján a zsinat és a miniszterium elé terjesztése vólnának szerény véleményem szerént az első megteendő lépések, melyek után megkezdhetné a társulat működését. — A központi igazgatóság alatt fiók társulatok is állíthatnának fel a különböző vidékeken aligazgatók alatt. — Szükség vólna azonban, hogy az egész szerves egységben állana és működne.

Amde ki lesz a kedvezményező? Ki hirdetend pályázatot az alapszabály készítésére? Ki hívja fel a (ref.) prot. egyházkerületek főtiszteletű kormányzóit, hogy körrendeleteik által tagokat gyűjtsenek és gyűjtessenek! Ki és hova hívja össze az első szervezkedő gyűlést? Ez a sok ki? — féle kérdés az a melyen sok jó indítvány hajótörést szenvedett már.

A Sion őreinek hivatali teendőkkel sokszor megterhelt vállaira nem ohajtanék új terhet rakni az által, hogy ez ügy egészen reájok bizassék. — Legyen egészen különálló szabadon mozgó e társulat, az egyházban s az országos magyar protestáns egyház védelme s főfelügyelete alatt.

Jól tudom, hogy tapasztaltabb s kiválóbb férfiak vannak hivatali, ez ügyet megvitatni s a valósulásra megérlelni, de nem akartam agyonhallgatni ez ügyet,*) melyet fölötte fontosnak tartok, sőt protestáns egyházunkra nézve életkérdésnek tekintek.

A jezsuita rend a 19-dik század minden való és álműveltsége mellett az idők anyi viharát, anyi szigorú kormányintézkedések után is fenntartó oszlopa maradt és marad az ultramontán katholicismusnak s a pápai székek! Ki mondhatja el biztosan, hogy a magyar protestáns egyház nem szorulhat-e még egyszer a belmissió egyet támogatására? — Adja Isten, hogy ne szoruljon!

Nagy Imre,
ref időközi lelkész Ugrán.

K Ü L Ö N F É L E K.

— Tisza Kálmán Debreczenben a ref. kollégium négyesegletű udvarán jul. 15-kén d. e. 9 órakor tartotta képviselői jelentését az országgyűlési 3 évről. Értelemre és szívre kedvező és megnyugtató hatást tett világos, mindenki által megérthető és érvedű beszéde. A nagy állam férfiú szállásán, megérkezése napján, Révész Bálint superintendens vezetése alatt Könyves Tóth Mihály, Zagyva Imre lelkészek, Balogh Ferencz és Békéssy Gyula igazgató tanárok, Menyhárt János, Tóth Mihály hittanárok, Dr. Kovács Sándor jogtanár, Lugossy József akadémiai tanár, Szegedi Sándor, Márk Pál, Tóth József, Géressy Kálmán, Kovács János, Nagy Pál stb. gimnáziumi tanárok, Somogyi Pál t. képezdei tanár, Dr. Vellentszény Mór rendkívüli tanár (a tanárok nagy része távol van a városról szünidejét élvezvén,) és az elemi tanítók nagy számmal, együttesen tisztelegtek. Révész B. emelkedett beszédében kérte a kormányelnököt, hogy a magyar ref. egyház és tanoda ügyre s ezek önkormányzására védőleg, fejlesztőleg terjeszsze ki hatályos gondját, örökösét; a küzdelmes mult kezesség arra — mondá szóló, — hogy kicsinyhitűek gyanánt meg ne félemljünk, hanem reméljünk azon kormányférfiuban, a ki vész közepett is

*) Lásd Ev. prot. lap f. é. 26. szám, 222-ik oldal.

autonomiánk hőse vala. — A kormányelnök kiváló meghatottsággal hivatkozva a multbeli együttes küzdelmekre s ajánlva, hogy „meleg szívvél és hideg észszel“ legyünk felfegyverezve és mit se aggódjunk, ő soha sem fogja elfelejteni, hogy magyar és református, s egyházunk és iskolánk ügyét, mely magyar ügy is, közvetlenül szíven fogja hordani. — A szenvedélyek felkorbácsolt hullámai közepett általában a fogadtatás Debreczen város polgársága részéről reményen belől sikerültnek mondható. Sajnáljuk keresztyén és társadalmi indokból egyiránt, hogy a bevonulás és szövétnek-fényes menet vasárnapra tétetett, más napon, valószínű, nem fordult volna elő annyi rendetlenség az esteli órában a csöcselék csoport körében. — A vasárnap hagyassék meg a vallásos eszmék napjának.

— Pályatársainkhoz! Midőn 1868-ban a hittani pályát bevégeztük, — jól tudjátok — szerződést irtunk alá, melyben köteleztük magunkat, hogy barátságunk megújítása és erősítése végett 10 év mulva, 1878-ik évi őszi vásár vasárnapján ismét összejövjünk.

Az őszi vásár vasárnapja ez évben október hó 6-ára esik. Midőn erre — töletek nyert megbízatásunkhoz képest — ezenel mindnyájotokat figyelmeztetünk, reméljük, hogy nem a szerződésben vállalt kötelezettség által kényszerítve, hanem a viszontlátás édes örömétől indítatva sietni fogtok elmaradhatlanul megjelenni a kitűzött helyen, hol tárt karokkal várnak barátaikat: Gyulai László, Sánta Béla, Somogyi Pál.

— Nyilvá nos nyugta. (VI.) A „Kálvin feletti emlékbeszédre“ beküldték a 40 kr előfizetést az Ev. prot. Lap szerkesztőjéhez: Bethlendi Endre Basel, Illyés Bálint és Dorogi Lajos Kis-Uj-Szállás, Szele György, özv. Miskolczi Lajosné és Veres János Debreczenből, Rác Károly Gyorok, (megrendelte.) Eddig megrendeltetett 126 példány. — Debreczenben, 1878. július 17. Balogh Ferencz.

— Reformáció és orvostan. Schuschny Henrik orvosnövendék előfizetési felhívást bocsátott ki ily czimű műre: „a reformatio hatása az orvostan fejlődésére,“ előfizetési ár 50 kr, küldendő Budapestre, VII. Király-utca 50. sz. Előfizetéseket elfogad Kókai Lajos könyvkereskedő is, Budapest, IV. Károly-utca 25. sz. Az értekezés f. é. szeptember elején jelenik meg. Szerző adott ki már ez év elején ily művet. „Az orvos tan története és az egyetemek.“ A hit ujtás minden tudományra volt közvetett vagy közvetlen hatással, ez érdekes tárgy megérdemli a nyomozást és figyelmet.

— Kovács Ferencz losonczy közjegyzővé kinevezése előtt egyházzogtan jeles tanára a debreczeni kollégiumnál, a drégel-palánki egyházmegye részéről mint világi küldött bizott meg, hogy legyen jelen a pápai kollégiumnál jul. 21-27. napjain tartandó vizsgálatokon. A dunántuli ref. egyház kerület pár évvel ezelőtt hozta azon nevezetes szabályt, hogy a pápai kollégium évi bezáró vizsgáin az egyházmegyék évenként felváltva 3 küldöttel kötelesek magukat képezeltetni. Az idén a drégel-palánki traktusra kerülván a sor, egyik küldöttől fent nevezett választatott.

— (Halálozás.) Márton Mihály, mező-telegdi lelkész a bihari egyházmegyében, június 27-kén váratlanul meghalt. A temetési beszédeket tartották felette: Falusi Károly fugyii, és Hegedüs Ferencz kisjenői lelkészek. (Pk.)

Balogh Ferencz, felelős szerkesztő és kiadó.